

YTTRANDE

2016-06-10

Ku2016/00504/D

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13)

Sammanfattning

Vi instämmer i de förslag som syftar till förbättrade kunskaper, bättre samverkan och dialog, förenklade regelverk och administrativt stöd, och ser ett stort behov av förändringar i den riktning utredaren anger. Vi instämmer också i och ser det som mycket viktigt att utredaren understryker betydelsen av ett civilsamhälle med bibehållen särart och förutsättningar att verka självständigt och kritiskt. Vi anser dock att förslagen och utredningen överhuvudtaget bör vägas mot och ta hänsyn till det övergripande samhällsmålet hållbar utveckling, som inte nämns alls. Vi anser också att förslagen bör ta större hänsyn och anpassas till nya sociala rörelser, nätverk och liknande icke-formaliserade delar av civilsamhället. Samhällets stöd och insatser för ett stärkt civilsamhälle bör riktas mot och prioritera omställningen till en hållbar utveckling, och vara mer följsamma i förhållande till hur det civila samhället förändrats under senare tid.

Forskning, politiska mål och samhällsutmaningar som bör beaktas

Aktuell forskning pekar ofta på civilsamhällets centrala roll när det gäller omställningen till en hållbar samhällsutveckling. Bl.a. framhålls rollen att vara en pådrivande, kritisk, mobiliserande och demokratiförnyande kraft. Forskningen understryker också det brådskande i att komma till rätta med det som ofta kallas vår tids största utmaning – dvs. att ställa om till ett långsiktigt hållbart samhälle, med ett drastiskt minskat ekologiskt "fotavtryck" och som är oberoende av fossila bränslen. Medvetenheten om utmaningens omfattning avspeglas även i politiken för hållbar utveckling både på internationell och nationell nivå, t.ex. i besluten om nationella miljömål och FN:s globala miljömål. Vi menar att denna utmaning är av så extraordinär, brådskande och samhällsgenomgripande natur att den måste vägas in och prioriteras i de beslut som tas för ett stärkt civilsamhälle. Regeringen bör därför beakta såväl forskning som tidigare politiska beslut om bl.a. miljömålen så att stärkandet av civilsamhället också blir ett stärkande av samhällets omställning till en hållbar utveckling.

Avsnitt 3.6 Det civila samhällets värde och betydelse

Utredningen framhåller att det finns fem värden – demokratiskt värde, socialt värde, samhällsekonomiskt värde, värde för ett sammanhållet samhälle och värdet av att vara snabbfotad – som det civila samhället bidrar med.

Vi anser att det civila samhällets betydelse för omställningen till en hållbar samhällsutveckling bör läggas till som ytterligare ett värde, alternativt som ett övergripande värde. Skälet för detta är det som framhållits ovan, dvs. att såväl aktuell forskning som politiska beslut talar för att det civila samhället alltmer ses som en betydande resurs för och bärare av arbetet med att ställa om samhället.

Avsnitt 4.15 Vikten av strukturer för dialog och inflytande

Utredningen gör bedömningen att: I de pågående eller planerade dialog- och överenskommelseprocesserna bör kommuner och landsting också överväga att bjuda in nätverk och andra delar av civilsamhället som inte har en formaliserad juridisk form.

Vi anser att detta även bör gälla planeringsprocesser, såsom processer för framtagande av kommunala översiktsplaner och regionala utvecklingsplaner eller -strategier. Vi anser också att det i stället för "bör ... överväga" borde vara "ska ... aktivt bjuda in". Skälet för detta är att offentlig sektor idag har svårt att hitta former och strukturer som passar nätverk och nya sociala rörelser, och därmed inte heller har en fungerande dialog. Vi kan också se att det finns ett stort behov av en kontinuerlig dialog som kan öka förståelsen för dessa delar av det civila samhället och möjliggöra större delaktighet i demokratiska planerings- och beslutsprocesser.

Avsnitt 5.1.4 Svårigheter att finansiera verksamhet

Utredningsförslaget är att en översyn ska göras av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden. På s. 224 står det att det kan "finnas anledning att föreslå en omformulering för att möjliggöra andra typer av stöd till verksamhet ... för att möta de utmaningar samhället i dag står inför, såsom växande sociala klyftor och andra samhällsproblem".

Vi anser att man i översynen bör utgå från samhällsutmaningen att ställa om till en hållbar samhällsutveckling och även bör utreda möjligheter att skapa särskilda fonder för omställning. Skälet för detta är att det utredningen benämner som kapitalförsörjningsproblemet för närvarande är det största och mest påtagliga hindret för utvecklingen av nya verksamheter inom framför allt nätverk, nya sociala rörelser och den sociala ekonomin.

Avsnitt 6.2.3 Upphandlingskriterier

Utredningsförslaget är att upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att inom ramen för framtagandet av upphandlingskriterier särskilt beakta de mervärden som civilsamhällets organisationer erbjuder.

Vi anser att det i uppdraget till myndigheten bör anges att man särskilt ska beakta de mervärden som civilsamhället erbjuder vad gäller hållbar utveckling, samt möjligheter att införa hållbar ekonomi, t.ex. lokal och cirkulär ekonomi, som ett kriterium. Skälet för detta är att vi kan se att de nuvarande formerna för upphandling missgynnar dessa mervärden, och därmed snarare motverkar omställningen till en hållbar samhällsutveckling än främjar den.

/Styrelsen för Omställningsnätverket

Mikael Vallström har på styrelsens uppdrag handlagt och varit föredragande av ärendet.